

УДК 378.6:793.3

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3\(33\)-868-876](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3(33)-868-876)

Гриценко Олена Едуардівна викладачка кафедри сучасної та бальної хореографії, Харківська державна академія культури, м. Харків, тел: (066) 770-09-40, <https://orcid.org/0009-0007-0988-8164>

Бородіна Тетяна Михайлівна провідний концертмейстер кафедри сучасної та бальної хореографії, Харківська державна академія культури, м. Харків, тел: (097) 977-96-12, <https://orcid.org/0009-0000-8955-6301>

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ХОРЕОГРАФІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню актуальних проблем і перспектив професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у контексті сучасних вимог до педагогічної освіти. У статті здійснено аналіз теоретичних і практичних аспектів формування професійної компетентності педагога-хореографа, а також розглянуто особливості організації освітнього процесу в умовах вищої педагогічної освіти. Встановлено, що професійна підготовка здобувачів-хореографів у педагогічних закладах вищої освіти – процес тривалий і багатовекторний, який охоплює не лише опанування хореографічних дисциплін, а й різнобічну педагогічну підготовку, необхідну в подальшій хореографічно-педагогічній діяльності.

У статті висвітлено ключові компоненти професійної компетентності вчителя-хореографа, такі як мистецька компетентність, професійна підготовка. Встановлено, що мистецька компетентність викладача-хореографа – це інтегративне особистісне утворення, що поєднує знання, вміння й досвід, необхідні для ефективної професійної діяльності. Вона включає: когнітивний компонент (глибокі знання історії, теорії та методології танцю для аналізу хореографічних творів), праксеологічний компонент (високий рівень виконавської майстерності для демонстрації техніки) та досвід художньо-освітньої діяльності (педагогічна практика для застосування знань). Ці компоненти дозволяють успішно здійснювати професійну діяльність і розвивати фаховий потенціал.

Зазначено, що хореографічна підготовка в педагогічній освіті використовує різноманітні форми навчання для розвитку професійних компетентностей. Домінують лекції, практичні заняття, самостійна й індивідуальна робота, що сприяють теоретичному і практичному розвитку.

Консультації забезпечують індивідуальний підхід, а реферати розвивають науково-дослідницькі навички. Педагогічні практики дозволяють застосувати знання на практиці, розвиваючи педагогічні компетентності та творчий підхід до викладання хореографії.

Враховуючи умови сьогодення, а саме воєнний стан в Україні, у статті авторами надані рекомендації щодо удосконалення навчальних програм для майбутніх учителів-хореографів у системі вищої освіти.

Ключові слова: здобувачі освіти, майбутні вчителі хореографи, освітній процес, хореографія, цифровізація, мистецтво.

Hrytsenko Olena Eduardivna Lecturer at the Department of Modern and Ballroom Choreography, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, tel: (066) 770-09-40, <https://orcid.org/0009-0007-0988-8164>

Borodina Tetiana Mykhailivna Leading concertmaster of the Department of Modern and Ballroom Choreography, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, tel: (097) 977-96-12, <https://orcid.org/0009-0000-8955-6301>

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE CHOREOGRAPHERS IN THE SYSTEM OF HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION

Abstract. The article is devoted to the study of topical issues and prospects of professional training of future choreographers in the context of modern requirements for teacher education. The article analyses the theoretical and practical aspects of the formation of professional competence of a choreographer teacher, as well as the peculiarities of organising the educational process in the context of higher pedagogical education. It has been established that the professional training of choreographer applicants in pedagogical institutions of higher education is a long and multidirectional process that covers not only mastering choreographic disciplines, but also the comprehensive pedagogical training necessary for further choreographic and pedagogical activities.

The article highlights the key components of the professional competence of a choreographer teacher, such as artistic competence and professional training. It has been established that the artistic competence of a choreographer teacher is an integrative personal formation that combines the knowledge, skills and experience necessary for effective professional activity. It includes: a cognitive component (in-depth knowledge of the history, theory and methodology of dance to analyse choreographic works), a praxeological component (a high level of performance skills to demonstrate technique) and experience in artistic and educational activities (pedagogical practice to apply knowledge). These

components allow for successful professional activity and development of professional potential.

It is noted that choreographic training in teacher education uses various forms of teaching to develop professional competencies. Lectures, practical classes, independent and individual work are dominant, contributing to theoretical and practical development. Consultations provide an individual approach, and essays develop research skills. Pedagogical practices allow you to apply knowledge in practice, developing pedagogical competencies and a creative approach to teaching choreography.

Taking into account the current conditions, namely martial law in Ukraine, the authors of the article provide recommendations for improving the curricula for future choreography teachers in the higher education system.

Keywords: students, future choreography teachers, educational process, choreography, digitalisation, art.

Постановка проблеми. Комплексна професійна підготовка майбутніх учителів-хореографів є багатоаспектним процесом, що не обмежується лише формуванням спеціальних знань, практичних вмінь і навичок у галузі хореографії, а передбачає інтегрований розвиток особистісних і професійних якостей. Вона створює умови для подальшого поглиблення і вдосконалення технічної та виконавської майстерності здобувачів, що є необхідною умовою їхньої успішної педагогічної діяльності [1]. Водночас, важливим аспектом є розвиток загальнопедагогічних та професійно-практичних здібностей, які дозволяють майбутнім педагогам ефективно організовувати світний процес, застосовувати інноваційні методики викладання та створювати сприятливе освітнє середовище.

Аналіз наукових досліджень дозволяє прийти до висновку, що професійна підготовка майбутніх учителів-хореографів має бути спрямована на формування не лише виконавців, але й педагогів-дослідників, здатних до творчої та інноваційної діяльності. Це вимагає від викладачів використання сучасних педагогічних технологій, активних методів навчання й індивідуального підходу до кожного здобувачі. Зазначимо, що розвиток комунікативних навичок, емпатії, здатності до міжкультурної комунікації є необхідними для ефективної взаємодії зі здобувачами та колегами. Окрім того, професійна підготовка має включати формування навичок самостійного навчання, критичного мислення, здатності до адаптації до змін, що є важливими для успішної професійної діяльності в умовах динамічного ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження хореографічного мистецтва в академічному дискурсі здійснюється за такими

основними напрямками: історико-аналітичний, проблемно-теоретичний, фольклорно-етнографічний та освітньо-методичний. Теоретичні засади професійної підготовки педагогів-хореографів були предметом дослідження у працях таких науковців, як Г. Березова, Л. Бондаренко, К. Василенко, С. Забрєдовський, К. Голєйзовський та інші.

Мета статті. Проаналізувати сучасний стан професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі вищої педагогічної освіти і сформулювати рекомендації щодо удосконалення навчальних програм здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу. З'ясовуючи сутність поняття «професійна підготовка», інтерпретуємо його як цілеспрямований процес формування комплексу професійних компетентностей, необхідних для успішної реалізації фахівця в обраній галузі.

Професійна підготовка здобувачів-хореографів у педагогічних закладах вищої освіти – процес тривалий і багатовекторний, який охоплює не лише опанування хореографічних дисциплін, а й різнобічну педагогічну підготовку, необхідну в подальшій хореографічно-педагогічній діяльності. Вона передбачає формування у здобувачів комплексу професійних компетентностей, що включають хореографічну компетентність (володіння різними стилями та напрямками хореографічного мистецтва, виконавська майстерність, здатність до творчої інтерпретації хореографічних творів); педагогічну компетентність (вміння планувати та організовувати освітньо-виховний процес, володіння методиками викладання хореографічних дисциплін, здатність до створення сприятливого освітнього середовища), науково-дослідницьку компетентність (вміння аналізувати та інтерпретувати хореографічні джерела, здатність до проведення наукових досліджень у галузі хореографії, розуміння історичного та культурного контексту хореографічного мистецтва); комунікативну компетентність (вміння ефективно спілкуватися зі здобувачами, колегами, адміністрацією, здатність до презентації своїх ідей і проєктів, розвиток міжкультурної комунікації)

Мистецька компетентність майбутнього викладача-хореографа являє собою інтегративне особистісне утворення, що синтезує знання, вміння та досвід, необхідні для ефективної професійної діяльності [4]. Проаналізувавши ряд наукових досліджень, можна стверджувати, що вона включає в себе [2;3;1]:

- **Когнітивний компонент:**

о глибокі знання з історії, теорії і методології мистецтва танцю, що дозволяють аналізувати й інтерпретувати хореографічні твори в історичному та культурному контексті.

- **Праксеологічний компонент:**

- о високий рівень виконавської майстерності або практичних навичок у галузі хореографії, що дозволяє демонструвати техніку виконання і передавати знання здобувачам.

- **Досвід практичної художньо-освітньої діяльності:**

- о набутий досвід педагогічної діяльності, що дозволяє застосовувати теоретичні знання на практиці і ефективно організовувати освітньо-виховний процес.

Узагальнюючи, відмітимо, що мистецька компетентність дозволяє майбутньому фахівцю успішно реалізовувати професійні функції в умовах динамічного соціокультурного середовища, самостійно розвивати і реалізовувати свій професійний потенціал, а також сприяти розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців.

Професійна хореографічна підготовка фахівців-хореографів у системі педагогічної освіти здійснюється на основі навчальних програм, розроблених у відповідності до державних стандартів та нормативно-правових актів, а також рекомендацій Міністерства освіти і науки України. Ці програми, що є фундаментом освітнього процесу, визначають структуру і зміст навчання, забезпечуючи системний підхід до підготовки майбутніх фахівців. На основі навчальних програм щорічно формуються робочі навчальні програми, які деталізують організацію освітнього процесу на рік. Вони розробляються для кожного курсу і семестру, чітко розподіляючи навчальне навантаження, визначаючи обсяг годин, відведених на вивчення кожної дисципліни, види навчальних занять та тижневе навантаження. Процес формування робочих навчальних планів вимагає від викладачів та адміністрації закладу освіти глибокого аналізу та врахування сучасних тенденцій у хореографічному мистецтві та педагогіці, інноваційних педагогічних технологій, індивідуальних потреб та інтересів здобувачів, міжнародного досвіду.

Структура хореографічної підготовки в системі педагогічної освіти характеризується різноманітністю форм організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів, що спрямовані на комплексний розвиток професійних компетентностей [1]. Домінуючими формами є лекційні заняття, що забезпечують теоретичну базу, практичні заняття, спрямовані на формування практичних навичок, а також самостійна та індивідуальна робота здобувачів, що сприяють розвитку самостійності і творчого мислення.

Консультації з викладачами забезпечують індивідуальний підхід до навчання та підтримку здобувачів у процесі освоєння навчального матеріалу. Підготовка рефератів сприяє розвитку навичок науково-дослідницької діяльності, аналізу і систематизації інформації.

Важливим компонентом хореографічної підготовки є різні види педагогічних практик, які дозволяють здобувачам застосувати отримані знання і навички в реальних умовах педагогічної діяльності. Вони сприяють розвитку педагогічних компетентностей, формуванню практичних навичок роботи зі здобувачами і розвитку творчого підходу до викладання хореографії.

Окрім традиційних форм, у сучасній хореографічній освіті все більшого значення набувають інтерактивні методи навчання, такі як:

- Майстер-класи від провідних фахівців, які забезпечують можливість ознайомлення з сучасними тенденціями і практиками в хореографічному мистецтві.
- Участь у творчих проєктах та фестивалях, що сприяє розвитку виконавської майстерності й творчого потенціалу здобувачів.
- Використання цифрових технологій, що забезпечує доступ до онлайн-ресурсів, інтерактивних платформ для навчання.
- Міждисциплінарні проєкти, які сприяють розширенню кругозору здобувачів і розвитку міждисциплінарних компетентностей.

В результаті проведеного педагогічного дискурсу, який базувався на основі аналізу наукових джерел та саморефлексії досвіду встановлено, що такий комплексний підхід до організації освітньо-пізнавальної діяльності забезпечує високий рівень професійної підготовки майбутніх педагогів-хореографів, їхню готовність до творчої та інноваційної діяльності в галузі хореографічного мистецтва.

У процесі освоєння спеціалізованих дисциплін майбутні фахівці в галузі хореографії проходять комплексну підготовку, що охоплює широкий спектр теоретичних та практичних аспектів хореографічного мистецтва. Насамперед, здобувачі вивчають історичний контекст розвитку різних видів танцю, аналізуючи їх місце і роль у загальній еволюції хореографічного мистецтва. Це включає в себе дослідження становлення та розвитку систем викладання кожного окремого виду танцю, що дозволяє майбутнім педагогам-хореографам розуміти методологічні основи своєї професійної діяльності.

Варто відзначити, що практична складова навчання передбачає детальне освоєння техніки, стилю та манери виконання основних елементів різних видів танцю, починаючи від найпростіших форм і закінчуючи складними, завершеними композиціями [4]. Здобувачі опановують широкий спектр танцювальних напрямів, включаючи народно-сценічний, класичний, український народний, історико-побутовий, спортивний бальний та сучасний танець. Кожен з цих напрямів вивчається в контексті його історичного розвитку, культурних особливостей та технічних вимог.

Особлива увага приділяється розвитку виконавської майстерності здобувачів, формуванню їхньої здатності до творчої інтерпретації хореографічних творів та розвитку індивідуального стилю. Крім того, здобувачі навчаються аналізувати і інтерпретувати хореографічні джерела, що сприяє розвитку їхньої науково-дослідницької компетентності.

Зважаючи на викладене, можна стверджувати, що комплексна підготовка майбутніх фахівців у галузі хореографії передбачає не лише опанування технічних навичок, але й формування глибокого розуміння історії та теорії хореографічного мистецтва, а також розвиток творчого і дослідницького потенціалу здобувачів.

Зважаючи на складні умови сьогодення в Україні, навчальні програми для майбутніх учителів-хореографів у системі вищої освіти потребують удосконалення. Спираючись на власний педагогічний досвід, надамо рекомендації:

- о *Адаптація до сучасних реалій.* Включення до програм курсів з психологічної підтримки та стресостійкості, необхідних для роботи в умовах воєнного стану; опанування методів дистанційного і змішаного навчання, що дозволить проводити заняття в будь-яких умовах.

- о *Посилення практичної складової.* Збільшення обсягу педагогічної практики, в тому числі в онлайн-форматі; організація майстер-класів з провідними хореографами й педагогами, в тому числі з використанням онлайн-платформ; розвиток навичок постановки танцювальних номерів для різних вікових груп та в різних умовах.

- о *Розвиток цифрової компетентності у здобувачів освіти.* Опанування сучасних програм для створення і монтажу відеоматеріалів, необхідних для дистанційного навчання; використання онлайн-платформ для організації освітнього процесу; розвиток навичок створення й використання цифрових навчальних матеріалів.

- о *Акцент на національно-патріотичне виховання.* Включення до програм курсів з історії української хореографії та народного танцю; розвиток навичок постановки танцювальних номерів на патріотичну тематику; організація творчих проєктів, спрямованих на популяризацію української культури.

- о *Розвиток інклюзивної компетентності.* Опанування методик роботи зі здобувачами з особливими освітніми потребами; розвиток навичок адаптації хореографічних вправ для здобувачів з різними фізичними можливостями; створення інклюзивних танцювальних колективів.

Вищезазначені рекомендації допоможуть підготувати висококваліфікованих учителів-хореографів, здатних працювати в сучасних умовах і сприяти розвитку українського хореографічного мистецтва.

Висновки. Результати проведеного дослідження підтверджують, що професійна підготовка майбутніх учителів-хореографів у системі вищої педагогічної освіти вимагає комплексного підходу, що поєднує теоретичні знання з практичними навичками. Аналіз сучасних освітніх тенденцій та вимог ринку праці дозволив виявити ключові аспекти, які необхідно враховувати при розробці навчальних програм. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці та апробації інноваційних методик навчання, що сприяють розвитку творчого потенціалу здобувачів хореографічної освіти.

Література

1. Благова Т. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2010. 72-76
2. Добролюбова Н. В. Інноваційні технології в системі підготовки майбутніх хореографів з дисципліни «Композиція та постановка танцю». Сучасний стан проблеми фізичної культури та здоров'я нації : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків; м. Маріуполь, 23 квітня 2018 р.). Харків, Маріуполь, 2018. С. 109–112.
3. Добролюбова Н. В. Модель формування вмінь постановки композицій при підготовці майбутніх педагогів-хореографів. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. № 64. 2018. С. 78–81.
4. Таранцева О.О. Формування фахових умінь майбутніх вчителів хореографії засобами українського народного танцю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. К., 2002. 20 с.
5. Школа О. М. Формування готовності майбутніх викладачів фізичного виховання і хореографії до застосування інформаційно-комунікаційних технологій. *Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти*. №3(12). 2017. 145-148.

References

1. Blahova T. (2010). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv-khoreohrafov u systemi pedahohichnoi osvity [Features of professional training of future choreographers in the system of pedagogical education]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*. 72-76[in Ukrainian]
2. Dobroliubova N. V. (2018). Innovatsiini tekhnolohii v systemi pidhotovky maibutnikh khoreohrafov z dystsypliny «Kompozytsiia ta postanovka tantsiu». Suchasnyi stan problemy fizychnoi kultury ta zdorovia natsii : materialy VI Vseukr. nauk.-prakt. Konf [Innovative technologies in the system of training of future choreographers in the discipline "Composition and staging of dance". The current state of the problem of physical culture and health of the nation: materials of the VI All-Ukrainian scientific and practical conference]. (m. Kharkiv; m. Mariupol, 23 kvitnia 2018 r.). Kharkiv, Mariupol, S. 109–112. [in Ukrainian]
3. Dobroliubova N. V. (2018). Model formuvannia vmin postanovky kompozytsii pry pidhotovtsi maibutnikh pedahohiv-khoreohrafov [Model of formation of skills of staging compositions in the training of future teachers-choreographers]. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova*. № 64. S. 78–81. [in Ukrainian]

4. Tarantseva O.O. (2002). Formuvannia fakhovykh umin maibutnikh vchyteliv khoreohrafii zasobamy ukrainskoho narodnoho tantsiu : avtoref. Dys [Formation of professional skills of future choreography teachers by means of Ukrainian folk dance: PhD thesis]. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. K., 20 s. [in Ukrainian]

5. Shkola O. M. (2017). Formuvannia hotovnosti maibutnikh vykladachiv fizychnoho vykhovannia i khoreohrafii do zastosuvannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Formation of the readiness of future teachers of physical education and choreography for the use of information and communication technologies]. *Dystantsiina osvita v Ukraini: innovatsiini, normatyvno-pravovi, pedahohichni aspekty*. №3(12).p. 145-148. [in Ukrainian]